

здатних ефективно працювати в сучасному цифровому освітньому середовищі. Результати можуть бути використані для оновлення програм ВНЗ.

Ключові слова: *музична освіта, цифрові технології, готовність до професійної діяльності, змішане навчання, інформаційно-комунікаційна компетентність, професійна підготовка, майбутні учителі музичного мистецтва.*

УДК 378.147.89

Антоніна Ляшкевич

Херсонська державна морська академія

ORCID ID 0000-0002-0802-6489

Наталія Терентьєва

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ORCID ID 0000-0002-3238-1608

DOI 10.24139/2312-5993/2026.01/382-395

НАУКОВЕ СТАНОВЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ МЕТОДОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

У статті розглянуто проблему наукового становлення здобувачів вищої освіти як ключового чинника їхньої професійної та особистісної реалізації. Здійснено аналіз ролі методологічної підготовки у формуванні дослідницької культури, розвитку критичного та аналітичного мислення, здатності до самостійного наукового пошуку. Підкреслено, що дисципліни методологічного спрямування виступають інтелектуальною основою освітнього процесу, забезпечуючи формування в здобувачів вищої освіти системного бачення наукового пізнання, усвідомлення його ціннісних, етичних і соціальних засад. Обґрунтовано необхідність інтеграції методологічних курсів із практичною науково-дослідницькою діяльністю студентів як ефективного засобу формування компетентностей, передбачених сучасними стандартами вищої освіти. Зазначено, що така взаємодія сприяє становленню молодого дослідника, здатного до інноваційного мислення, академічної автономії та творчого саморозвитку.

Наголошено, що на сучасному етапі переорієнтації поглядів і добору підходів з означеного питання важливим є розвиток у здобувачів soft skills: впровадження інтерактивних методів навчання, які сприяють активній участі здобувачів у навчальному процесі та розвитку їхніх м'яких навичок; створення сприятливого освітнього середовища, яке стимулює здобувачів до спілкування, співпраці, творчого мислення та саморозвитку; проведення інформаційно-просвітницької роботи серед учасників освітнього процесу щодо важливості soft skills для успішної професійної діяльності; залучення здобувачів до участі в проєктах, конкурсах, стажуваннях та інших видах діяльності, які дозволяють їм розвивати і вдосконалювати м'які навички. Ефективними вбачаємо «research-based learning» та інші активні методики, які інтегрують практичну науково-дослідницьку діяльність в освітній процес – наприклад, робота з проєктами, менторські дослідницькі семінари, розробка міні-досліджень тощо.

Ключові слова: *наукове становлення, методологічна підготовка, здобувач вищої освіти, дослідницька культура, науково-дослідницька діяльність, методологічні дисципліни.*

Постановка проблеми. Сучасна система вищої освіти орієнтована не лише на засвоєння знань, а передусім на формування здатності до самостійного наукового мислення, критичного аналізу і творчого пошуку. В умовах стрімких трансформацій наукового й освітнього простору зростає значення методологічної підготовки здобувачів як основи їхнього наукового становлення. Саме методологічні дисципліни забезпечують розуміння структури та логіки наукового пізнання, формують дослідницькі компетентності, необхідні для здійснення самостійної наукової діяльності.

Водночас, у практиці підготовки фахівців спостерігається певна розірваність між теоретичною методологічною базою і реальною науково-дослідницькою роботою здобувачів. Часто методологічні курси сприймаються студентами як формальні чи абстрактні, що знижує їхній потенціал у розвитку наукової культури майбутнього фахівця. Тому актуалізується потреба в переосмисленні значення методологічної підготовки як дієвого інструменту наукового становлення здобувачів вищої освіти, інтегрованого в усі етапи освітнього процесу.

Аналіз актуальних досліджень. Питання ролі методологічної підготовки в становленні молодого науковця активно досліджується в сучасній педагогічній і методологічній літературі. Більшість останніх робіт підкреслюють критичну роль курсів з методології та методів дослідження у формуванні дослідницьких компетентностей – від уміння ставити наукову проблему до володіння практичними методами збору й аналізу даних. Це стверджується як у загальносвітових оглядах, так і в емпіричних дослідженнях, що рекомендують робити викладання методології більш практико орієнтованим і поступовим за складністю (Бен, Деніел, 2022).

Друга важлива лінія досліджень стосується методологічного дизайну навчання: численні праці показують, що традиційний модульний підхід (лекція → практика → екзамен) недостатній для формування наукової культури. Натомість ефективними виявляються «research-based learning» та інші активні методиками, які інтегрують практичну науково-дослідницьку діяльність у навчальний процес — наприклад, робота з проєктами, менторські дослідницькі семінари, розробка міні-досліджень у рамках курсу. Такі підходи не лише розвивають навички, але й підвищують мотивацію та готовність студентів до самостійного наукового пошуку (Павлюк, Лях, Безпалько, Клішевич, 2017).

Третя група публікацій вказує на системні проблеми та виклики: багато авторів фіксують розрив між теоретичною методологічною підготовкою і реальними дослідницькими практиками здобувачів. Помітною є потреба в чіткій інтеграції методологічних курсів із науковими практикумами, супервізією (менторингом) та академічними проєктами, щоб уникнути формалізму й забезпечити перехід від знань до навичок. У контексті української освіти дослідження також відзначають значення формування «методологічної культури» як мотиваційної та ціннісної бази професійного розвитку здобувачів освіти (Павлюк, Лях, Безпалько, Клішевич, 2017).

Сучасні дослідження пропонують моделі і практичні інструменти для формування дослідницьких компетентностей (каркасні моделі активностей, поетапні траєкторії опанування навичок, інтегровані курси з оцінкою навчальних результатів). Ці моделі підкреслюють значення таких компонентів: поєднання теоретичних блоків із регулярними практичними завданнями; ранньої залученості здобувачів до наукових проєктів; системи менторства та формального зворотного зв'язку; використання міждисциплінарних завдань для розвитку критичного мислення (Zamora, Nuñez, Oviedo, Cruz-Fernández, 2024).

Проведений аналіз засвідчує: методологічна підготовка молодих науковців є визначальною, однак традиційні підходи не завжди забезпечують її практичну ефективність. Дослідники наголошують на потребі поєднання теорії з реальними науковими завданнями, дослідницькими проєктами і розвитком методологічної культури. Виявлені тенденції та виклики окреслюють необхідність подальшого уточнення цілей і напрямів удосконалення методологічної підготовки.

Метою статті є теоретичне обґрунтування та аналіз методологічної підготовки як чинника наукового становлення здобувачів вищої освіти, виявлення її потенціалу в становленні й розвитку дослідницької культури, критичного мислення і здатності до самостійного наукового пошуку, а також окреслення можливостей інтеграції методологічних дисциплін із практичною науково-дослідницькою діяльністю.

Виходячи з окресленої мети дослідження визначено такі завдання:

1. Розкрити сутність наукового становлення здобувачів.
2. Визначити змістові компоненти методологічної підготовки.

3. Проаналізувати вплив методологічної підготовки на формування дослідницької автономії студентів.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження становить поєднання загальнонаукових і спеціальних методів, спрямованих на комплексне осмислення процесу наукового становлення здобувачів вищої освіти. Застосовано теоретичні методи – аналіз, синтез, індукцію, дедукцію, порівняння, класифікацію та узагальнення для з'ясування сутнісних характеристик поняття «наукове становлення» і визначення ролі методологічної підготовки у формуванні дослідницьких компетентностей (на основі вивчення дисциплін «Методологія наукових досліджень», «Філософія науки», «Педагогіка і методологія вищої школи», «Методологічні основи педагогічних досліджень» тощо).

Структурно-системний підхід використано для розгляду методологічної підготовки як цілісного педагогічного явища, інтегрованого в освітній процес (шляхом аналізу освітніх програм різних спеціальностей, де поєднуються гуманітарні та професійно орієнтовані дисципліни).

Метод *аналізу наукових джерел* використано для узагальнення основних підходів до розуміння процесу наукового становлення здобувачів вищої освіти і визначення провідних тенденцій у сучасних українських і зарубіжних дослідженнях І. Зязюна, К. Кларка О. Пометун, В. Рижка, С. Сисоевої та інших.

Метод *узагальнення педагогічного досвіду* застосовано для виокремлення ефективних форм і практик поєднання методологічних дисциплін із науково-дослідницькою діяльністю здобувачів (участь у студентських наукових гуртках, конференціях, виконання міні-досліджень, підготовка курсових і магістерських робіт на основі власного емпіричного матеріалу).

Виклад основного матеріалу. У сучасному освітньому просторі наукове становлення здобувачів вищої освіти набуває особливої актуальності, оскільки визначає якість підготовки майбутніх фахівців та рівень їхньої інтеграції до академічної спільноти. Одним із ключових чинників цього процесу є методологічна підготовка, яка формує здатність до критичного мислення, обґрунтованого наукового пошуку й створення нового знання. У контексті трансформацій вищої освіти, зумовлених цифровізацією, інтернаціоналізацією і необхідністю дотримання принципів академічної доброчесності, саме

методологічна підготовка стає основою професійної та дослідницької автономії майбутніх фахівців.

Безперечно, процес наукового становлення здобувачів, організація їхньої методологічної підготовки здійснюються в межах нормативно визначеного освітнього простору. На державному рівні регулювання забезпечується чинними законодавчими та нормативними документами, що окреслюють стратегічні пріоритети розвитку вищої освіти. Відповідно, кожний педагогічний працівник реалізує свою фахову діяльність у руслі вимог, визначених Міністерством освіти і науки України. Особлива увага приділяється створенню безпечного та інклюзивного освітнього середовища; забезпеченню якості освіти; формуванню здатності здобувачів до професійної діяльності в реальних умовах; розвитку їхніх особистісних якостей, ціннісних орієнтацій і громадянської відповідальності. Значущим напрямом також є підтримка індивідуальних здібностей студентів, розвиток їхньої суб'єктності, підготовка до участі в національній безпеці й стійкості держави, що визначено сучасними викликами.

У сучасних дослідженнях зазначається, що в межах реалізації студентоцентрованого підходу важливим є індивідуалізація освітньої траєкторії, а також створення можливостей для академічної мобільності, що зумовлює необхідність переосмислення традиційного формату освітнього процесу. Педагогічні колективи активно адаптують зміст і технології навчання, інтегрують цифрові ресурси й електронні освітні платформи, які забезпечують якісне навчання у змішаному (очно-дистанційному) або повністю дистанційному форматах. Така трансформація спрямована на розширення можливостей здобувачів, підвищення гнучкості навчання й забезпечення стабільності освітнього процесу в умовах зовнішніх викликів (Ляшкевич, 2023).

Повернення традиційного навчання чекати немає сенсу, оскільки суспільство невпинно розвивається у бік цифровізації, зокрема й освітньо-наукових інформаційних послуг. А коректно їх створювати, застосовувати, рекомендувати, верифікувати, диференціювати – це одне й найважливіших завдань професорсько-викладацького та наукового складу закладів освіти і науки України (Терентьева, 2023).

Основою наукового становлення є *методологічна культура*, що охоплює знання про структуру наукового пізнання, природу наукової теорії, принципи доказовості, логіку аргументації та критерії науковості. На цьому рівні формуються епістемологічні уявлення здобувача:

розуміння різних наукових парадигм, методологічних підходів, способів осмислення явищ. Така підготовка сприяє усвідомленню меж і можливостей наукового знання, а також формування вмінь працювати з великим обсягом літератури в інформаційному просторі.

Зауважимо, що наукові джерела не завжди є доступними до широкої громадськості, оскільки не є розміщеними в науково-освітньому інформаційному середовищі (за переконанням автора або з інших причин), та / або мають значний обсяг для опрацювання, що є можливим переважно для фахівців освітньо-наукової сфери, але не для студентів, курсантів, учителів, спортсменів, тренерів та інших категорій, які або не мають багато часу або достатньої попередньої фахової підготовки. Також, на жаль, значна кількість джерел є іноземними мовами, якими не володіє переважна більшість населення. Тож, реально доступною та застосовуваною є лише невелика кількість інформації (Терентьева, 2023).

Зклади вищої освіти мають створювати такий контент, який би сприяв розвитку мислення та професіоналізму людей, які працюють і навчаються. І саме така їх провідна діяльність, на наше переконання, сформує особистість, яка уможливить суспільний прогрес і дозволить уникнути суспільно-політичних ризиків, спричинених відсутністю повної інформації та неможливістю її проаналізувати й адекватно відреагувати. Спираючись на власний досвід професійної діяльності та досвід колег мушу відзначити, що, на превеликий жаль, мисляча молодь тікає за кордон на навчання та подальше працевлаштування без наміру повернення в Україну. Аналогічна ситуація і з фахівцями високої (затребуваної) кваліфікації. Таким чином, країна має ризик як суспільно-політичної деградації, так і перетворення населення на кероване ззовні «стадо». Цьому сприяє і зниження рівня професіоналізму наукового та професорсько-викладацького складу через або необхідність займатися додатково іншими видами діяльності, або небажанням працювати з молоддю, рівень загальноосвітньої та фахової підготовки якої не відповідає очікуванням (оскільки є заниженим) із супровідною відсутністю бажання власного розвитку та підвищення кваліфікації. У цьому аспекті варто наголосити, що критичне та ноосферне мислення є запорукою стабільного суспільного розвитку та унеможлиблює / нівелює деградаційні процеси у ньому (Терентьева, 2023).

Наступним чинником на шляху наукового становлення здобувачів вищої освіти є *розуміння та оволодіння методами*

наукового дослідження. Методологічна підготовка передбачає засвоєння як загальнонаукових методів (аналіз, синтез, порівняння, моделювання), так і спеціальних, притаманних конкретній галузі знань. Їх опанування забезпечує здатність здобувача не лише відтворювати теоретичні положення, а й здійснювати їх свідомий вибір відповідно до мети й логіки дослідження. На цьому етапі методологія переходить у практичний вимір, коли здобувач застосовує інструменти наукового дослідження у власних курсових, кваліфікаційних і проектних роботах.

Методологічну основу складають комплекс підходів (системний підхід і функціонального моделювання; компетентнісний; ресурсний; задачний) та принципів (загальнонаукових – науковості; наступності; наочності; зв'язку навчання з практикою; спеціальних – практичності та натуралізації у створенні умов для виконання професійних завдань. Схарактеризуємо коротко виокремлені серед інших підходи і принципи, щоб довести їх доцільність у виокремлених завданнях в межах нашого дослідження.

Загальнонаукові принципи передбачають основні вихідні вимоги до організації освітньо-професійного процесу. Серед переліку принципів виокремлюємо ті, які вбачаємо обов'язковими для результативної реалізації наукового становлення здобувачів, зокрема: науковості; наступності; наочності; зв'язку навчання з практикою. Принцип науковості відображає зв'язок змісту і методів навчання з сучасними науковими досягненнями; принцип наступності (або систематичності і послідовності) передбачає логічну послідовність викладу інформації задля засвоєння інформації за системою, яка забезпечує збереження наступності змістової і процесуальної сторін освітнього процесу; принцип наочності означає, що ефективність освітнього процесу залежить від доцільного залучення органів чуттів людини до сприйняття та опрацювання інформаційного (змістового) контенту; принцип зв'язку навчання з практикою забезпечує необхідність підготовки здобувачів освіти до застосування сформованих компетентностей у вирішенні практичних завдань (Шевченко, Овчарук, Терентьева, 2023).

Ще одним важливим аспектом на шляху становлення молодого науковця є *формування дослідницької автономії*, що охоплює такі складові наукової діяльності здобувача: здатність формулювати наукову проблему; висувати гіпотези; здійснювати пошук і критичний аналіз джерел; будувати концептуальну схему дослідження;

інтерпретувати результати; робити висновки; визначати перспективи подальших наукових розвідок тощо. Участь у наукових гуртках, конференціях, підготовка статей і проєктів сприяють зануренню в реальну наукову комунікацію та засвоєнню академічних стандартів.

У цьому контексті особливу роль відіграє *академічна доброчесність*, що забезпечує етичні засади наукової діяльності. Важливими в означеному питанні є Кодекси честі науковців. Міжнародною Асоціацією університетів розроблено Керівництво для інституційних Кодексів етики в галузі вищої освіти, де визначено загальні принципи для формування подібних нормативних положень: 1. Академічна чесність і етична поведінка при дослідженнях; 2. Рівність, справедливість та відсутність дискримінації; 3. Підзвітність, прозорість і незалежність; 4. Критичний аналіз та повага до аргументованих думок; 5. Відповідальність за використання активів, ресурсів і навколишнього середовища; 6. Вільне та відкрите поширення знань та інформації; 7. Солідарність за чесне поводження з міжнародними партнерами [International]. Дослідження демонструють позитивний вплив «кодексів честі» на розвиток культури і дотримання академічної доброчесності, а також зниження проявів нечесності в освітньому та дослідницькому середовищі (McCabe, Trevino, Butterfield, 2002). Успішність кодексів честі залежить від атмосфери в навчальному закладі, яка може сприяти забезпеченню повної підтримки норм кодексу честі з боку здобувачів, викладачів та співробітників. Існують також Кодекси честі, створені в Україні: Етичний кодекс ученого України, ухвалений Національною академією наук України у 2009 р.; Кодекс наукової етики, прийнятий Всеукраїнською громадською організацією «Українська федерація вчених». Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти також у розділі «Академічна доброчесність» має Кодекс академічної доброчесності, до якого ввійшли європейські напрацювання, стандарти та рекомендації. Окрім цього, сьогодні багато українських вишів також мають кодекси честі здобувача освіти і викладача, що також сприяє розвитку академічної культури та формуванню наукової етики.

Ці та інші документи, дослідження вітчизняних і світових учених, досвід та експериментальні результати свідчать про важливість дотримання академічної доброчесності, що дозволяє не лише формувати особистість майбутнього науковця, але й підвищити якість знань здобувачів освіти і регулювати відносини наукової спільноти (Ляшкевич, 2023; 2025).

Окреслені чинники організації наукового становлення здобувачів вищої освіти в контексті методологічної підготовки має здійснюватися *поетапно під керівництвом компетентних викладачів*. Маємо наголосити, що змістовий контент, логіка викладу матеріалу, комплекс взаємодоповнювальних завдань визначається НПП, його особистісними, кваліфікаційними характеристиками, досвідченістю, науковими пошуками тощо.

Дисципліни методологічного характеру вимагають від викладача:

- 1) глибокого розуміння освітнього і наукового процесу;
- 2) наявності наукового ступеня, що є критично важливим, оскільки дисципліна вимагає не лише теоретичних знань, а й практичного досвіду проведення та захисту власних досліджень;
- 3) наявності вченого звання, що підтверджує не лише наукову кваліфікацію, а й педагогічну майстерність;
- 4) професійного досвіду: досвіду самостійної наукової діяльності, що підтверджується публікаціями у фахових наукових виданнях, зокрема у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз (наприклад, Scopus або Web of Science); досвіду керівництва науковою роботою студентів, аспірантів, переможців всеукраїнських і міжнародних наукових конкурсів та олімпіад; розуміння специфіки професійної діяльності за фахом і дотичних напрямів (авторське переконання).

Тож досвідченим викладачем-практиком є зазвичай доктор наук, професор, який є керівником наукових досліджень докторантів, аспірантів, магістрантів, переможців наукових конкурсів; має додаткові дипломи (сертифікати) про другу (третю) вищу освіту, підвищення кваліфікації, стажування; продовжує проводити різновекторні наукові дослідження (а не займається вічним самоплагіатом) та скеровує наукові пошуки здобувачів, створюючи нові, та активно розбудовуючи наявні наукові школи; є запрошуваним гостьовим лектором (*visiting professor*) та активним доповідачем на публічних наукових заходах (Терентьева, 2025).

У цьому ж контексті варто зазначити, що саме такий викладач спрямовує свою діяльність на формуванні у здобувачів *навичок рефлексії як чинника внутрішньої методологізації*, оскільки здібність до рефлексії забезпечує усвідомлення здобувачем власного дослідницького досвіду, оцінку обраних методів і прийомів, визначення шляхів удосконалення наукової роботи. Рефлексивна культура сприяє перетворенню методологічних знань на особистісні

переконання й дослідницькі установки, що є ознакою справжнього наукового становлення.

Тому на сучасному етапі переорієнтації поглядів і добору підходів з означеного питання важливим є *розвиток у здобувачів soft skills*. Вітчизняними дослідниками визначено низку рекомендацій щодо оптимізації процесу формування *soft skills* у здобувачів різних спеціальностей: впровадження інтерактивних методів навчання, які сприяють активній участі здобувачів у навчальному процесі та розвитку їхніх м'яких навичок; створення сприятливого освітнього середовища, яке стимулює здобувачів до спілкування, співпраці, творчого мислення та саморозвитку; проведення інформаційно-просвітницької роботи серед учасників освітнього процесу щодо важливості *soft skills* для успішної професійної діяльності; залучення здобувачів до участі в проєктах, конкурсах, стажуваннях та інших видах діяльності, які дозволяють їм розвивати і вдосконалювати м'які навички. Упровадження цих рекомендацій сприятиме підвищенню конкурентоспроможності випускників на ринку праці та їхній успішній адаптації до вимог сучасного професійного середовища (Ляшкевич, 2025).

Висновуючи, стверджуємо, що методологічна підготовка є ключовим чинником наукового становлення здобувачів вищої освіти, забезпечуючи розвиток критичного мислення, дослідницької автономії та здатності до самостійного наукового пошуку. Інтеграція теоретичних знань із практичною науково-дослідницькою діяльністю сприяє формуванню компетентностей, передбачених сучасними стандартами освіти. Значну роль відіграє досвідчений викладач, здатний забезпечити поетапне і системне набуття знань, розвиток методологічної культури та *soft skills* здобувачів. Дотримання принципів академічної доброчесності підвищує якість освіти та формує етичні засади наукової діяльності майбутніх фахівців.

Перспективами подальших наукових розвідок вбачаємо:

1. Поглиблене вивчення взаємозв'язку між рівнем методологічної підготовки і сформованістю культури академічної доброчесності в здобувачів різних спеціальностей та освітніх рівнів.
2. Розроблення та апробація інноваційних моделей і технологій методологічного навчання, орієнтованих на розвиток здатності до самостійного наукового пошуку, критичного мислення та дослідницької рефлексії.

3. Аналіз ефективності цифрових платформ, інструментів і відкритих даних у формуванні дослідницьких компетентностей молодих учених та підвищенні прозорості наукової діяльності.

4. Вивчення педагогічних умов і соціально-психологічних факторів, що впливають на становлення молодого дослідника, разом із наставництвом, дослідницьких спільнот та академічної комунікації.

5. Компаративні дослідження міжнародних практик методологічної підготовки і забезпечення академічної доброчесності, з метою адаптації ефективних підходів до українського освітнього контексту.

Ці напрямки дадуть змогу поглибити розуміння механізмів наукового становлення здобувачів, удосконалити методологічну підготовку та зміцнити культуру академічної доброчесності. Результати таких досліджень сприятимуть модернізації освітнього процесу, впровадженню ефективних інноваційних практик і підвищенню якості підготовки молодих дослідників.

ЛІТЕРАТУРА

Бен, К. Деніел (2022). Роль методології дослідження у підвищенні дослідницького досвіду аспірантів. *Електронний журнал методів бізнес-досліджень*, 20(1). 34-48. URL:

<https://www.researchgate.net/publication/358481690> The Role of Research Methodology in Enhancing Postgraduate Students Research Experience

(Ben, K. Daniel (2022). The role of research methodology in enhancing the research experience of graduate students. *Electronic Journal of Business Research Methods*,) 20(1). 34-48. URL:

<https://www.researchgate.net/publication/358481690> The Role of Research Methodology in Enhancing Postgraduate Students Research Experience

Ляшкевич, А. (2023). Академічна доброчесність у формуванні професійної етики здобувачів третього освітнього рівня. *Актуальні проблеми викладання освітніх компонент соціально-гуманітарного спрямування у вищій школі: Збірник матеріалів I Міжнародної науково-практичної конференції 15-16 червня 2023 р., м. Херсон*. Херсон: Херсонська державна морська академія, 138-143. (Liashkevych, A. (2023). Academic integrity in the formation of professional ethics of third-level education applicants. *Current problems of teaching educational components of a social and humanitarian direction in higher education: Proceeding of the I International Scientific and Practical Conference, June 15-16, 2023, Kherson*. Kherson: Kherson State Maritime Academy, 138-143.)

Ляшкевич, А. (2023). Особливості організації освітнього процесу здобувачів вищої освіти в умовах воєнного стану. *Проблеми цивільного захисту населення та безпеки життєдіяльності: сучасні реалії України*: Матеріали IX Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції. Київ: УДУ імені Михайла Драгоманова, 97-98. URL:

<https://drive.google.com/file/d/1LyGS4FwTAJ2JtpVtQPbPrd4dsY9kvncV/view>

(Liashkevych, A. (2023). Peculiarities of the organization of the educational process of higher education students in martial law. *Problems of civil protection*

- of the population and safety of life: modern realities of Ukraine: Materials of the IX All-Ukrainian correspondence scientific and practical conference.* Kyiv: Dragomanov Ukrainian State University, 97-98. URL: <https://drive.google.com/file/d/1LyGS4FwTAJ2JtpVtQPbPrd4dsY9kvncV/view>
- Ляшкевич, А. (2025). Формування soft skills у здобувачів технічних закладів вищої освіти: виклики та перспективи. *Інновації та нові напрями наукових досліджень*: матеріали II Міжнародної наукової конференції, м. Манчестер, Сполучене Королівство, 20 вересня 2025 р. Manchester : Lulu Press, Inc. URL: <https://doi.org/10.64076/iedc250920.03> (Liashkevych, A. (2025). Formation of soft skills in applicants to technical institutions of higher education: challenges and prospects. *Innovations and new directions of scientific research: materials of the II International Scientific Conference*, Manchester, United Kingdom, September 20, 2025. URL: <https://doi.org/10.64076/iedc250920.03>)
- Павлюк, Р.О., Лях, Т.Л., Безпалько, О.В., Клішевич, Н.А. (2017). Навчання на основі досліджень: методологічні характеристики та результати аналізу освітніх програм. *Соціальні науки*, 6(4), 152. URL: <https://doi.org/10.3390/socsci6040152> (Pavlyuk, R.O., Lyakh, T.L., Bezpalko, O.V., Klishevich, N.A. (2017). Research-based learning: methodological characteristics and results of the analysis of educational programs. *Social sciences*, 6(4), 152. URL: <https://doi.org/10.3390/socsci6040152>)
- Терентьева, Н. О. (2023). *Формування онлайн-віртуальних колекцій електронних освітніх ресурсів в умовах російської агресії*: зб. матеріалів круглого столу (Київ, 17 трав. 2023 р.). Вінниця: ТВОРИ, сс. 7-9 (Terentieva, N. O. (2023). Formation of online virtual collections of electronic educational resources under the conditions of Russian aggression. In: *Proceedings of the Round Table* (Kyiv, May 17, 2023). Vinnytsia: TVORY Publishing House, pp. 7–9).
- Терентьева, Н.О. (2023). Відкритість освітнього простору: ризики та перспективи сьогодення. *Модернізація педагогічної освіти у глобальному вимірі безпеки соціально-турбулентного світу*: збірник матеріалів міжнародного форуму. Київ: Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова. 296-297. (Terentieva, N.O. (2023). Openness of the educational space: risks and prospects of the present. *Modernization of pedagogical education in the global dimension of security of the socially turbulent world*: Proceeding of materials of the international forum. Kyiv: Publishing house of Dragomanov [Ukrainian State University](https://www.dragomanov.com/). 296-297.)
- Терентьева, Н.О. (2025). Проектування навчальних дисциплін методологічного характеру (прикладний аспект). *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 4 (144). 164-165. (Terentieva, N. Designing methodological subjects (applied aspect). *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 4 (144). 164-165).
- Терентьева, Н.О. (2023). Формування критичного та ноосферного мислення як інструмент запобігання соціально-політичних та інформаційних ризиків і небезпек. *Проблеми цивільного захисту населення та безпеки життєдіяльності*: матеріали IX Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції (Київ, квітень 2023). Київ, 159-160. (Terentieva, N.O. (2023). Formation of critical and noospheric thinking as a tool for preventing socio-political and information risks and dangers. *Problems of civil protection of the population and safety of life*: Proceeding of the IX All-Ukrainian correspondence scientific and practical conference (Kyiv, April 2023). Kyiv, 159-160).

Шевченко, Р.І., Овчарук, І.С., Терентьєва, Н.О. (2023). Методологічна підготовка фахівців Військово-Морських сил як забезпечення їх конкурентноспроможностей. *Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичної підготовки та спорту Збройних Сил України, правоохоронних органів, рятувальних та інших спеціальних служб на шляху євроатлантичної інтеграції України: тези VII Міжнародної науково-практичної конференції* (Київ, 24 листопада 2023 р.). Національний університет оборони України. Київ : НУОУ, 323-324. (Shevchenko, R.I., Ovcharuk, I.S., Terentieva, N.O. (2023). Methodological training of specialists of the Naval Forces as ensuring their competitiveness. *Modern trends and prospects for the development of physical training and sports of the Armed Forces of Ukraine, law enforcement agencies, rescue and other special services on the path of Euro-Atlantic integration of Ukraine: theses of the VII International Scientific and Practical Conference* (Kyiv, November 24, 2023). National University of Defense of Ukraine. Kyiv: NUOU, 323-324).

International Association of Universities. New IAU-MCO Guidelines for an Institutional Code of Ethics in Higher Education. *International Association of Universities*. URL: <http://www.iau-aiu.net/content/new-iau-mcoguidelines-institutional-code-ethics-higher-education>

McCabe, D.L., Trevino, L.K., Butterfield, K.D. (2002). Honor codes and other contextual influences on academic integrity: A replication and extension to modified honor code settings. *Research in Higher Education*, 43(3). 357-378.

Zamora, T. A. C. ., Nuñez, A. I. M. ., Oviedo, J. E. R. ., & Cruz-Fernández, G. M. D. L. (2024). Model of Activities for the Mastery of Research Skills in Higher Education in Ecuador. *Journal of Educational and Social Research*, 14(4), 454. URL: <https://doi.org/10.36941/jesr-2024-0115>

SUMMARY

Liashkevych Antonina, Terentieva Nataliia. Scientific formation of higher education students in the context of methodological training.

The article considers the problem of scientific formation of higher education students as a key factor in their professional and personal realization. The role of methodological training in the formation of research culture, the development of critical and analytical thinking, and the ability to conduct independent scientific research is analyzed. It is emphasized that methodological disciplines serve as the intellectual basis of the educational process, ensuring the formation of a systemic vision of scientific knowledge in higher education students, awareness of its value, ethical and social foundations. The need to integrate methodological courses with practical scientific and research activities of students as an effective means of forming competencies stipulated by modern standards of higher education is substantiated. It is noted that such interaction contributes to the formation of a young researcher capable of innovative thinking, academic autonomy and creative self-development. It is emphasized that at the current stage of reorientation of views and selection of approaches to the specified issue, it is important to develop soft skills in applicants: the introduction of interactive teaching methods that promote the active participation of applicants in the educational process and the development of their soft skills; the creation of a favorable educational environment that stimulates applicants to communicate, cooperate, think creatively and develop themselves; conducting information and educational work among participants in the educational process on the importance of soft skills for successful professional activity; involving applicants in participation in projects, competitions, internships and

other activities that allow them to develop and improve soft skills. We consider research-based learning and other active methods that integrate practical research activities into the educational process to be effective – for example, project work, mentoring research seminars, development of mini-studies, etc.

Key words: *scientific development, methodological training, higher education student, research culture, research activity, methodological courses*

УДК 37.014.6:37.011.3-051

Лілія Ребуха

Західноукраїнський національний університет

ORCID ID 0000-0002-0054-0651

Ганна Зварич

Західноукраїнський національний університет

ORCID ID 0009-0002-9558-6536

DOI 10.24139/2312-5993/2026.01/395-406

ПЕДАГОГ ЯК КЛЮЧОВИЙ ОБ'ЄКТ МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

У статті на теоретичному рівні обґрунтовано значення педагога як ключового об'єкта моніторингу якості надання освітніх послуг у ЗЗСО. Проаналізовані сучасні підходи до розуміння ролі вчителя, зокрема в контексті реалізації концепції НУШ та орієнтації на європейські освітні стандарти. Зазначено, що сучасний педагог є багатогранною, креативною та професійно гнучкою особистістю, яка здатна швидко реагувати на зміни в освіті, результативно використовувати інноваційні педагогічні технології та забезпечувати формування ключових компетентностей учнів. Наголошено, що вчитель у сучасному освітньому процесі виступає як джерелом знань, так і фасилітатором, тьютором, наставником і організатором освітньої діяльності, здатний формувати у здобувачів освіти індивідуальну освітню траєкторію та повноцінно розвивати їхні інтелектуальні, соціальні і творчі здібності. У роботі проаналізовано наукові підходи до трактування поняття «якість освітніх послуг» й визначено його як комплексну характеристику освітнього процесу, що відображає рівень організації навчання, ефективність педагогічної діяльності, результати навчання учнів ЗЗСО та відповідність освітніх результатів потребам особистості й суспільства. Висвітлено наукові погляди українських учених щодо проблеми якості освіти та ролі педагогічної компетентності у її забезпеченні. Особливу увагу приділено моніторингу якості надання освітніх послуг як важливому інструменту оцінювання педагогічної діяльності. Розглянуто основні методи моніторингу та обґрунтовано, що його результати є підґрунтям для підвищення професійної майстерності вчителя, удосконалення освітнього процесу та прийняття ефективних управлінських рішень. Дійшли висновку, що педагог виступає центральною фігурою освітнього процесу, ключовим об'єктом моніторингу якості надання освітніх послуг, оскільки саме від рівня його фаховості і особистісних якостей залежать навчальні досягнення учнів, результативне функціонування освітнього процесу та закладу освіти в цілому.

Ключові слова: *вчитель, здобувачі освіти, заклад загальної середньої освіти, освітній процес, освітні послуги, професійна діяльність педагога, якість освітніх послуг, моніторинг надання освітніх послуг.*